

ผนวก ๑

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงครู หรือโนราโรงครู คือพิธีกรรมการบูชาผีตายายบรรพบุรุษ/สตรี ของคนใต้ เล่นเพื่อแก้บนเป็นส่วนมาก เล่นกันในแถบทะเลสาบสงขลา ได้แก่จังหวัดสงขลา พัทลุง ตรังและนครศรีธรรมราช

ทรง คือวิญญาณของตายาย ครูหมอนโนราที่กำลังอยู่ในร่างของคนทรง

ตายาย คือ บรรพบุรุษ/สตรีของสายตระกูลที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นญาติผู้ใหญ่อาวุโสที่ ลูกหลานเคารพบูชาเพราะให้คุณให้โทษได้ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของลูกหลาน

ครูต้นโนรา ครูหมอนแรกเริ่มของโนราและเป็นเชื้อวงศ์ของกษัตริย์เช่นเดียวกับแม่ศรีมาลาหรือพระเทพสิงหรบ บางที่รวมเรียกว่า “พระราชครู”

คนทรงสายตระกูล คือผู้หญิงที่มีเชื้อสายโนรา ที่ตายายได้เลือกให้เป็นร่างทรงของตายายและครูหมอนโนรา เพราะบ้านที่จะเล่นโนราโรงครูได้ต้องมีสายตระกูลที่เป็นโนรามาก่อน เช่น ในแถบบ้านคูบ้านนาถึก อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลาพบว่ามีแต่ผู้หญิงเท่านั้นที่เป็นคนทรงของสายตระกูล

นายโรง คือโนราใหญ่ เป็นหัวหน้าโนราและมีความรู้เรื่องพิธีกรรมในการเล่นโนราโรงครูเป็นอย่างดี ต้องผ่านพิธีตัดจุก ครอบเทริด นุ่งผ้าใหญ่และ ผ่านพิธีอุปสมบทในพุทธศาสนา ซึ่งในสังคมไทยไม่มีผู้หญิงเป็นนายโรงหรือโนราใหญ่

เชื้อ คือการเชื้อเชิญ เพื่อให้ตายาย ครูโนรามารับร่าง คนที่เชื้อได้หรือมีเชื้ออยู่ในตัวเองก็ไม่จำเป็นต้องต้องให้โนราใหญ่มาเชื้อให้ หากมีเชื้ออยู่ในตัว ตายายครูหมอนโนราก็รับร่างได้ แต่ในการเล่นโนราโรงครูทุกครั้งต้องให้โนราใหญ่ หรือนายโรงเป็นคนเชื้อให้ก่อนตามประเพณีปฏิบัติ

บทภาศครู บทร้องเพื่อไหว้ครูและรำลึกถึงครูโนรา

เหมรย คำบนบานหรือพันธะสัญญา มี 2 ชนิด คือเหมรยปาก หมายถึง การบนบานตกลงด้วยวาจา และ เหมรยห่อ หมายถึง การบนบานโดยมีห่อเครื่องสังเวย แล้วอธิษฐานผูกพันไว้ เมื่อสำเร็จตามคำที่บนบานแล้วก็จะแก้ห่อหรือตัดห่อนั้นตามพิธีกรรม

ตายาย่าง อาการเจ็บป่วยกระเสาะกระแสะหรือผอมแห้งแรงน้อย ซึ่งเชื่อว่ามาจากการถูกครูหมอนโนราหรือตายายโนราลงโทษ

บัดทรง อาการที่ครูหมอนโนราหรือตายายโนราสะบัดตัวออกจากคนทรงหรือร่างทรง

ชาครูหมอน กล่าวบูชา ยกย่อง สรรเสริญ หรือขบกล่อม ด้วยถ้อยคำไพเราะต่อครูหมอนโนราหรือตายายโนรา

สาวย่านถึงกัน คือการนับญาติถึงกันเป็นสำนวนใต้